

ASIA Lain vahvistamisen esittely viivästyi

ASIAN VIREILLETULO

Tasavallan presidentille esiteltiin työ- ja elinkeinoministeriöstä 5.8.2016 ylimääräisessä presidentin esittelyssä vahvistettaviksi laki tavaramerkkilain muuttamisesta ja laki rikoslain 49 luvun 2 §:n muuttamisesta. Lakien vahvistaminen ei olisi ollut mahdollista ilman ylimääräisen presidentin esittelyn järjestämistä. Vahvistamisen määräaika päättyi 11.8.2016 ja istuntoaikataulun mukainen seuraava presidentin esittely oli 12.8.2016.

SELVITYS

Työ- ja elinkeinoministeriö on antanut selvityksen 9.9.2016.

TAPAHTUMATIETOJA

Eduskunnan vastaus hallituksen esitykseen laeiksi tavaramerkkilain ja rikoslain 49 luvun 2 §:n muuttamisesta (EV 48/2016 vp, HE 24/2016 vp) saapui valtioneuvoston kansliaan 11.5.2016 ja sieltä työ- ja elinkeinoministeriöön 12.5.2016. Työ- ja elinkeinoministeriön ylitarkastaja sai vastauksesta tiedon viimeistään 17.5.2016. Ylitarkastajan esimies muistutti häntä 21.6.2016 vastauksen esittelemisestä. Seuraavat tiedossa olevat tasavallan presidentin esittelyt olivat tuolloin 29.6.2016 ja 12.8.2016. Ylitarkastaja tiedusteli 8.7.2016 valtioneuvoston kansliasta esittelyn aikataulusta. Oikeuskanslerinvirasto ilmoitti 12.7.2016 ylitarkastajalle ja valtioneuvoston kanslialle, että esittelyn määräaika tässä tapauksessa päättyisi 11.8.2016. Valtioneuvoston kanslia ryhtyi toimenpiteisiin ylimääräisen presidentin esittelyn järjestämiseksi. Valtioneuvosto päätti yleisistunnossaan 4.8.2016 esittää eduskunnan vastaukseen sisältyvien lakien vahvistamista tasavallan presidentille. Presidentti päätti 5.8.2016 ylimääräisessä presidentin esittelyssä vahvistaa lait esityksen mukaisesti. Ylimääräisessä presidentin esittelyssä ei ollut muita asioita.

SÄÄNNÖKSET

Eduskunnan hyväksymä laki on esiteltävä tasavallan presidentin vahvistettavaksi. Presidentti päättää lain vahvistamisesta valtioneuvoston ratkaisuehdotuksen perusteella presidentin esittelyssä, jossa valtioneuvoston jäsenet ovat läsnä. Valtioneuvoston ratkaisuehdotuksesta päätetään tätä ennen valtioneuvoston yleisistunnossa. Presidentin on päätettävä lain vahvistamisesta kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun laki on toimitettu vahvistettavaksi. Presidentti voi hankkia

vahvistamisesta lausunnon korkeimmalta oikeudelta tai korkeimmalta hallinto-oikeudelta. Jos presidentti ei vahvista lakia, se palautuu eduskunnan käsiteltäväksi (perustuslaki 58 ja 77 §, laki valtioneuvostosta 12 ja 17 §).

Määräaika, joka on säädetty kuukausina tietyn päivän jälkeen, päättyy määräkuukauden päivänä, joka järjestysnumeroltaan vastaa mainittua päivää (laki säädettyjen määräaikain laskemisesta 3 §).

Valtioneuvoston yleisistunnossa ja tasavallan presidentin esittelyssä päätökset tehdään esittelystä. Asian esittelijä vastaa siitä, mitä hänen esittelystään on päätetty. Virkamies vastaa kaikkien virkatoimiensa lainmukaisuudesta ja hänen on noudatettava työnjohto- ja valvontamääräyksiä (perustuslaki 58, 77 ja 118 §, laki valtioneuvostosta 17 § ja valtion virkamieslaki 14 §).

RATKAISU

Arviointi

Lain vahvistamiselle säädetyn kolmen kuukauden määräajan lasketaan alkavan siitä, kun eduskunnan vastaus hallituksen lakiesitykseen toimitetaan valtioneuvostolle. Valtioneuvoston tulee huolehtia vastauksen esitlemisestä presidentille siten, että hän voi vahvistaa vastaukseen sisältyvän lain määräajassa. Valtioneuvoston tulee tällöin ottaa huomioon myös presidentin oikeus pyytää lausuntoa ylimmiltä tuomioistuimilta. Kolmen kuukauden määräaika koskee myös tilannetta, jossa lausunto pyydetään. Lain vahvistamisesta ei voida tehdä päätöstä enää määräajan päätyttyä (HE 1/1998 vp s. 128).

Valtioneuvoston yleisistunnot ja tasavallan presidentin esittelyt järjestetään valtioneuvoston kanslian etukäteen vahvistamien istuntoaikataulujen mukaisesti. Pakottavista syistä voidaan kuitenkin järjestää myös ylimääräinen istunto tai esittely tietyn asian käsittelyä varten. Lakien vahvistamisen määräaika päättyi kyseisessä tapauksessa 11.8.2016. Viimeinen istuntoaikataulun mukainen presidentin esittely ennen määräajan päättymistä oli 29.6.2016. Tämän ajankohdan jälkeen ainoa mahdollisuus järjestää lakien vahvistamisen esittely oli pyytää tasavallan presidenttiä ja valtioneuvoston jäseniä järjestämään aikaa ylimääräistä presidentin esittelyä varten.

Lakien vahvistaminen esiteltiin presidentille kuusi päivää ennen vahvistamisen määräajan päättymistä. Esittely tapahtui määräajan rajoissa, mutta niin myöhään, että presidentillä ei ollut enää tosiasiallista mahdollisuutta harkita lausunnon pyytämistä ylimmiltä tuomioistuimilta. Käytännössä lausunnon pyytäminen on ollut harvinaista, mutta presidentillä on siihen kaikissa tapauksissa perustuslain nojalla oikeus. Aikaisemman käytännön mukaan lausunnon pyytämisestä päätetään silloin, kun valtioneuvoston ratkaisuehdotus lain vahvistamisasiassa esitellään presidentille. Lain vahvistamisen esittely viivästyi siten presidentin päätöksenteon kannalta kohtuulliseksi katsottavasta määräajasta.

Työ- ja elinkeinoministeriön ylitarkastaja oli asiassa esittelylistaan merkittynä esittelijänä valtioneuvoston yleisistunnossa 4.8.2016 ja tasavallan presidentin esittelyssä 5.8.2016. Esittelijä toimii virkavastuulla. Hän vastaa määräaikojen noudattamisesta esittelymenettelyssä ja päätösesityksen lainmukaisuudesta.

Työ- ja elinkeinoministeriön selvityksen mukaan kyseessä oli selkeä esittelijän virhe. Esittelijä oli tuntematta presidentin esittelyjen kesäaikatauluja olettanut esittelyn olevan mahdollista heinäkuussa. Esittelyn määräajan laskeminen väärin ja tietämättömyys tasavallan presidentin

mahdollisuudesta hankkia korkeimpien oikeuksien lausunto tulivat ilmi vasta sitten, kun asian esittely istuntoaikataulun mukaisessa esittelyssä ei enää ollut mahdollista. Ministeriö pahoitteli presidentille ja useille muille tahoille aiheutunutta kohtuutonta vaivaa.

Työ- ja elinkeinoministeriön kansliapäällikkö määräsi tapauksen jälkeen uusien menettelytapojen käyttöönotosta lain vahvistamisen esittelyssä ja määräaikojen seurannassa. Lain vahvistaminen on esiteltävä vähintään kolme viikkoa ennen viimeistä mahdollista vahvistamispäivää. Lisäksi esittelijän on ilmoitettava esimiehelleen, jos vahvistaminen esitellään myöhemmin kuin viiden viikon kuluttua eduskunnan vastauksen saapumisesta. Ministeriön lainsäädäntöjohtajan on hyvissä ajoin ennen kesää ja muita mahdollisia istuntotaukoja varmistettava, että lait esitellään tasavallan presidentin kannalta kohtuullisessa määräajassa.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Asiassa saadun selvityksen perusteella viivästys lain vahvistamisen esittelyssä on johtunut asian esittelijän vastuulla olleesta menettelystä. Työ- ja elinkeinoministeriö on ryhtynyt toimenpiteisiin vastaavien virheiden ennalta ehkäisemiseksi. Pyydän työ- ja elinkeinoministeriötä kuitenkin harkitsemaan, onko kolmen viikon vähimmäisaika ennen viimeistä mahdollista vahvistamisaikaa kaikissa tapauksissa yksinään riittävä ohje tasavallan presidentin päätöksenteon kannalta. Jos lain vahvistamiseen poikkeuksellisesti liittyy seikkoja, jotka voivat vaikuttaa presidentin päätökseen ja mahdolliseen lausunnon pyytämiseen ylimmiltä tuomioistuimilta, nämä seikat on syytä saattaa presidentin tietoon aikaisemmin ja hyvissä ajoin ennen lain vahvistamista koskevan päätöksen esittelyä.

Kiinnitän työ- ja elinkeinoministeriön ylitarkastajan vakavaa huomiota lain vahvistamisen esittelyssä vaadittavaan osaamiseen ja huolellisuuteen. Pyydän työ- ja elinkeinoministeriötä saattamaan päätökseni ylitarkastajan tietoon.

Apulaisoikeuskansleri

Risto Hiekkataipale

Osastopäällikkö
Esittelijäneuvos

Maija Salo

OIKEUSKANSLERINVIRASTO
